

AKTUALNE PROBLEMY OCHRONY DZIEDZICTWA ARCHEOLOGICZNEGO NA UKRAINIE

Streszczenie. Artykuł stanowi, że jednym z podstawowych problemów jest wolne przyjmowanie aktów normatywnych zwalczających nielegalną ingerencję w wartości kulturowe. Autor wskazuje podstawowe zadania ustawodawstwa Ukrainy w zakresie ochrony dziedzictwa archeologicznego.

Wymieniane są podstawowe problemy w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym archeologicznego Ukrainy: brak przeprowadzonych szczegółowych badań ziem, na których znajdują się zabytki archeologiczne; niewystarczająca kontrola nad konserwacją zabytków po stronie władz, skutkiem czego są liczne przypadki ich zniszczenia; brak naukowo popartych zaleceń metodologicznych dotyczących ścigania przestępstw w sferze wartości kulturowych.

Słowa kluczowe: dziedzictwo archeologiczne, dziedzictwo kulturowe, ochrona zabytków archeologicznych, przeciwdziałanie nielegalnemu pozyskiwaniu dóbr kultury, czarna archeologia, nielegalny obrót zabytkami, dziedzictwo historyczno-kulturowe.

N. Kulinycz
doktorant katedry
ekspertyz
kryminalistycznych
Naukowo-Badawczego
Instytutu
Kształcenia Fachowców
Oddziałów
Kryminalistycznych
Narodowej Akademii
Spraw Wewnętrznych
(m. Kijów, Ukraina)

ACTUAL PROBLEMS OF PROTECTION OF THE ARCHAEOLOGICAL HERITAGE IN UKRAINE

Abstract. In article it is specified, that slow acceptance of standard legal certificates of counteraction to illegal encroachments on cultural values is one of problems. The author defines the primary goals of the legislation of Ukraine about protection of an archaeological heritage.

The basic problems in sphere of protection cultural, in particular an archaeological heritage of Ukraine are defined: insufficient study of the earths on which there are archaeological monuments; the insufficient control over preservation of monuments from authorities that leads to cases of their destruction; absence of scientifically proved methodical recommendations concerning investigation of criminal offences in sphere of the reference of cultural values.

Keywords: an archaeological heritage, cultural values, protection of monuments of archeology, counteraction to encroachments on cultural values, black archeology, the shadow reference of values, a historical cultural heritage.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті зазначено, що однією з проблем є повільне прийняття нормативно-правових актів протидії протиправним посяганням на культурні цінності. Автором визначені основні завдання законодавства України про охорону археологічної спадщини.

Визначаються основні проблеми у сфері охорони культурної, зокрема археологічної спадщини України : недослідженість земель на яких знаходяться археологічні пам'ятки; недостатній контроль за збереженням пам'яток з боку органів влади, що призводить до чисельних випадків їх знищення; відсутність науково обгрунтованих методичних рекомендацій щодо розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу культурних цінностей.

Ключові слова: археологічна спадщина, культурні цінності, охорона пам'яток археології, протидія посяганням на культурні цінності, чорна археологія, тіньовий обіг цінностей, історико-культурна спадщина.

Україна володіє унікальною історичною спадщиною, особливе місце якої займають пам'ятки археології. Адже саме вони можуть розповісти про побут і традиції наших предків, що безумовно, сприяє самоідентифікації нації та забезпечує сталий розвиток нинішнього та майбутнього поколінь.

Варто звернути увагу на те, що українська земля, за дослідженнями науковців у галузі археології, є однією з найбагатших на археологічні пам'ятки серед країн Європи [12]. На сьогоднішній день, майже півтори тисячі міст і селищ, та понад восьми тисяч сіл України мають цінні об'єкти культурно-історичної спадщини. Тільки на державному обліку перебуває понад сто сорок тисяч пам'яток, із них майже 49,8% – пам'ятки археології [11].

Метою даної публікації є виокремлення основних проблем у сфері охорони археологічної спадщини України, а також вирішення окремих першочергових завдань удосконалення правової бази охорони такої спадщини.

Відповідно ст. 3 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. – культурна спадщина України є об'єктом національної безпеки як складова культурних та історичних цінностей. Про важливість збереження пам'яток історії та культури для нинішнього й майбутніх поколінь, як важливого чинника патріотичного виховання громадян, розвитку національної свідомості українського народу йдеться у чисельних наукових публікаціях [1; 2; 4; 5; 6; 7; 8; 10; 14].

За роки незалежності, які стали часом складних реформ для українського суспільства, нашій державі вдалося створити достатню правову базу для захисту археологічної спадщини. Так, було прийнято Закони України «Основи законодавства України про культуру» від 14.02.1992 р.; «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р.; «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21.09.1999 р.; «Про охорону археологічної спадщини» від 18.03.2004 р.

Основними завданнями законодавства України про охорону археологічної спадщини є :

- регулювання суспільних відносин у сфері охорони, дослідження та збереження археологічної спадщини;
- забезпечення права громадян на пізнання археологічної спадщини України;
- забезпечення археологам-громадянам України права на проведення археологічних досліджень;
- визнання повноважень органів управління у сфері охорони археологічної спадщини;
- сприяння державній політиці у сфері охорони, дослідження та збереження археологічної спадщини;
- визначення видів об'єктів археологічної спадщини.
- регулювання відносин власності щодо об'єктів археологічної спадщини, визначення прав та обов'язків власників і користувачів пам'яток археології;
- створення необхідних умов для забезпечення охорони об'єктів археологічної спадщини;
- створення нормативно-правової бази з охорони, збереження, дослідження археологічної спадщини;
- визначення критеріїв щодо видачі відкритих листів та дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території археологічної пам'ятки, охоронюваної археологічної території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць;

– правове регулювання фінансування охорони і дослідження археологічної спадщини.

Закон України «Про охорону археологічної спадщини» унормовує державне управління археологічною спадщиною, порядок її наукового дослідження, права та обов'язки дослідників археологічної спадщини. У правовий обіг введені поняття «археологічна спадщина України», «наукова експертиза археологічної спадщини», «охоронювані археологічні території» тощо. Водночас Закон потребує внесення змін для врегулювання права власності на археологічні колекції, підсилення вимог до боротьби з незаконними археологічними розкопками.

Згідно з чинним законодавством археологічні пам'ятки, у тому числі й ті, що знаходяться під водою, включаючи пов'язані з ним рухомі предмети, незалежно від форм власності території чи водного об'єкта на яких вони розташовані є державною власністю.

Однією з проблем є повільне прийняття нормативно-правових актів протидії протиправним посяганням на культурні цінності.

Викликає занепокоєння те, що внаслідок недостатнього контролю з боку державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування мають місце факти порушення пам'яткоохоронного законодавства. Під час будівельних і сільськогосподарських робіт допускаються руйнування та розорювання унікальних давніх поселень, зокрема трипільської культури, курганів скіфосарматського періоду, пам'яток археології козацької доби, у тому числі козацьких могил, трапляються випадки грабіжницького нищення їх окремими особами.

Незадовільно проводиться робота з обліку та паспортизації об'єктів культурної спадщини, їх наукового вивчення, класифікації та державної реєстрації, визначення та включення зон охорони пам'яток до проектів планування забудови і реконструкції відповідних міст та селищ. Необхідно посилити контроль за додержанням вимог законодавства про охорону культурної спадщини, притягати до суворої відповідальності винних у його порушенні, вживати рішучих заходів щодо забезпечення збереження пам'яток археології.

За підрахунками вчених близько 65 тисяч археологічних пам'яток України потребують на увагу з боку держави. За інформацією Державної митної служби України лише за період 2013-2014 рр. у нашій країні було виявлено 370 випадків незаконного переміщення історико-культурних цінностей, затримано близько 4 тисяч предметів старовини загальною вартістю понад 1 мільйон гривень [12]. Окрім того, Службою Безпеки та МВС України були встановлені численні факти зловживань службовим становищем з боку посадових осіб, які надавали дозвіл на будівництво споруд на землях природозаповідного фонду та в місцях розташування пам'яток археології, історії та культури. Непоодинокими є й факти несанкціонованих розкопок на територіях археологічних пам'яток [9].

Так, потребують захисту правоохоронними органами історичні пам'ятки Кіровоградщини, зокрема, йдеться про знищення курганів у Долінському, Онуфріївському та Олександрійському районах області.

На Сумщині «чорна археологія» особливо розвинена. Це пояснюється значною історичною спадщиною і цінним культурним багатством якими володіє область.

У кожному селищі Хмельниччини, як стверджують археологи, є «шукачі скарбів». Це люди, які працюють кваліфіковано – уважно стежать за науковими дослідженнями, читають спеціалізовані видання, залучають до розкопок іноземців, які поставляють сучасне обладнання для пошукових робіт. Буває, що «чорні археологи» навіть пропонують учасникам археологічних експедицій «співпрацю» і чесний поділ знайденим.

В останні десятиліття надзвичайно зріс інтерес українців до рідної історії, особливо давньої. Цим не можна не пишатися, але в деяких громадян цей інтерес, внаслідок різних обставин (рівень культури, національної самосвідомості, специфічне відношення до

народної власності, матеріального достатку), набув своєрідного характеру. Вони, вочевидь переконали себе, що ступінь їх любові до України, почуття патріотизму можна засвідчити кількістю предметів давньої історії України, покладених на полиці у власному будинку або в персональному музеї. Крім того, історичні цінності є багатством, вигідним вкладенням коштів. Так, в Україні з'явився великий прошарок, навіть суспільний клас колекціонерів, які збирають предмети археології. Колекціонують усі, хто має можливість. Попит породжує пропозицію. На приватних колекціонерів запрацювала армія грабіжників, яких преса називає «чорними археологами». Чисельність археологічних мародерів в Україні сягає десятків тисяч. Вони грабують скіфські кургани, давні поховання в Криму, городища і поселення на всій території України. Кількість сплюндрованих пам'яток сягає десятків тисяч. На українських колекціонерів працюють грабіжники Румунії, Молдови, Росії. Колекціонування стало престижним як політично, так і економічно. Дійшло до того, що ці люди не тільки не бояться Закону, але відкрито влаштовують виставки краденого в престижних залах Києва (Києво-Печерський Заповідник, Софія Київська) та обласних центрів. При цьому оголошують себе рятівниками історичної спадщини. Про приватні колекції з обуренням говорять не лише українські, але й зарубіжні вчені, дипломати, яких мало не силоміць або за протоколом зтягають оглядати награвовані у народу цінності.

Останніми роками «чорних археологів» невпинно прибуває. По суті піросло нове покоління спритників, які підлаштовуються під наші реалії. Тільки діють вони сьогодні здебільшого не напівкустарним примітивним способом, а на професійній науковій основі.

Спокусившись легкістю наживи вони вивчають історичні карти, озброюються металошукачами і часто до їх рук потрапляють справжні раритети : сережки, обручки, намиста, посуд, предмети побуту, зброя – одним словом те, що на «чорному ринку» має неабияку ціну. Такі раритети відразу знаходять покупців на місцевих ринках антикваріату, а згодом у столиці, і навіть за кордоном, бо Європа і світ знаються на таких цінностях і відразу прибирають до рук, не гребуючи походженням [15].

О. Вертіль зазначає, що до такого виду бізнесу часто долучаються псевдоісторики, які добре обізнані з тими чи іншими місцевостями, вони виводять шукачів на відповідний об'єкт. Буває, що «чорні археологи» працюють за конкретними замовленнями, конкретних «цінителів історії», які за знахідки щедро розплачуються [3].

Щороку більшає армія самочинних мисливців за підводними скарбами, цілком відкрито через Інтернет, представники різних зовні цілком легальних фірм пропонують аквалангістам екскурсії, які на справді виявляються незаконним полюванням на підводні трофеї, що мають історичну і культурну цінність.

Особливу привабливість для нелегальних шукачів скарбів мають території стародавніх портів і затоплених полісів, місця затонулих кораблів, цвинтарів, старовинних вітрильників, біля античних і середньовічних міст.

«Чорні археологи» знищують нашу історію фактично грабують пам'ятки, що дісталися у спадок від багатовікової історії цивілізації. Їм вдається обминути Інспекцію археологічного нагляду при Департаменті охорони підводного спадку, вони обминають процедуру обов'язкової реєстрації занурень. Якщо безконтрольному зануренню до підводних об'єктів не встановити надійної перепони, є загроза повного зникнення предметів старовини по всьому Чорноморському узбережжю і не лише на незначних глибинах [15]. Водночас антикварні ринки Києва та інших міст України поповнюються трофеями із глибини Чорного моря. Все найкраще скуповують, майже не торгуючись, вітчизняні та закордонні колекціонери. Стимулом для «чорних археологів» є попит на предмети епохи Відродження, що збереглися на морському дні. Часто трапляються випадки продажу різного озброєння.

Через діяльність сучасних піратів на очах зникає те, що зберігалось на дні десятиліттями і віками. В Україні звісно є закони, що дозволяють покарати любителів швидкої наживи. Прийняття 18 лютого 2004 року Верховною Радою України Закону «Про охорону археологічної спадщини» суттєво змінило статтю 298 КК України. Наразі вона

встановлює відповідальність за незаконне проведення пошукових робіт на об'єктах археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів археологічної спадщини.

На нашу думку, однією з умов ефективної роботи з налагодження пам'яткоохоронної діяльності в сфері археології є співпраця МВС України з інститутом археології НАН України, з державними органами охорони культурної спадщини, Державної служби з питань національної культурної спадщини і на рівні обласних структур.

Терміново потрібно ввести у Кримінальний кодекс України термін «скарбошукацтво», кримінальну відповідальність за сприяння посадових осіб усіх рівнів скарбошукачам, за використання металодетекторів незареєстрованих у міліції.

У зв'язку з тим, що перед паюванням земель не було проведено інвентаризації і пам'ятки археології не видалені в натурі, багато з них опинилися в пайових наділах селян. Це суперечить ст. 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини», згідно якої пам'ятки археології можуть перебувати лише в державній власності.

Для виправлення ситуації потрібно на законодавчому рівні розробити механізм переведення земель з пам'ятками археології в землі історико-культурної спадщини, де є генплан, вказані охоронні зони тощо [13].

Необхідно забезпечити виконання вимог Закону України «Про охорону культурної спадщини» щодо розробки і прийняття необхідних нормативно-правових актів у сфері археології, а саме : Положення «Про кваліфікаційну раду з питань археологічної спадщини України»; Положення «Про кваліфікаційний документ на проведення археологічного дослідження археологічної спадщини»; Положення «Про наукову археологічну експертизу»; Положення «Про надання погоджень щодо відведення земельних ділянок юридичним і фізичним особам органами охорони культурної спадщини»; розробка цінника грошової вартості археологічних пам'яток; включення до урядової звітності окремої статті «Наявність, стан збереження та використання земель історико-культурного призначення»; визначення земель історико-культурного призначення та включення їх до Земельного кадастру України; створення Державного реєстру пам'яток археології України.

Значну занепокоєність громадськості викликає проблема так званої «чорної археології», тобто незаконних археологічних розкопок, а також сфера тіньового обігу приватного колекціонування археологічних пам'яток, до якої причетні навіть українські високопосадовці.

Відсутня дієва координація діяльності МВС, СБУ, Генеральної прокуратури України та органів охорони культурної спадщини у питаннях тіньового обігу цінностей в Україні, а також незаконного вивезення їх за кордон.

В культурно-охоронній діяльності не виконується Європейська конвенція «Про охорону археологічної спадщини» (Валлетта, 16.01.1992 р.), яка була ратифікована Україною у 2002 році. Цим документом Україна підтвердила свою згоду на дотримання адміністративних та наукових процедур з охорони та дослідження пам'яток археології, зобов'язалась враховувати інтереси збереження археологічної спадщини при здійсненні будівельної політики у містах і селах України.

Отже, можна зазначити такі основні проблеми у сфері охорони культурної, зокрема археологічної спадщини України: а) відсутність інвентаризації і виділення пам'яток археології в натурі; б) недослідженість земель на яких знаходяться археологічні пам'ятки; в) недостатній контроль за збереженням пам'яток з боку органів влади, що призводить до чисельних випадків їх знищення; г) недостатньо дієва координація діяльності МВС, СБУ, Прокуратури України та органів охорони культурної спадщини в питаннях тіньового обігу цінностей в Україні, а також вивезення їх за кордон; ґ) розпаювання сільськогосподарських земель на яких знаходиться значна частина пам'яток археології, що потребує термінового дослідження та чіткого визначення меж і режимів використання; д) відсутність науково

обґрунтованих методичних рекомендацій щодо розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу культурних цінностей.

Серед першочергових завдань удосконалення правової бази охорони культурної спадщини, зокрема напрямку збільшення відповідальності за порушення пам'яткоохоронної справи та посилення відповідальності за незаконні археологічні розкопки.

Література:

1. Акуленко В. І. Становлення і розвиток законодавства про охорону і використання пам'яток культури в Україні (1917-1991 рр.) : дис. канд. юрид. наук у формі наук. доповіді, що виконує функції автореферату : спец. 12.00.01 / АН України, 1992. – 33 с.
2. Базелюк В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / НЮА ім. Я. Мудрого / В. В. Базелюк. – Х., 2012. – 20 с.
3. Вертіль О. Чорні справи чорних археологів / О. Вертіль // Урядовий кур'єр. – 2012. – 19 трав.
4. Гайворонський Є. П. Контрабанда культурних цінностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / НЮ АУ ім. Я. Мудрого / Є. П. Гайворонський. – Х., 2009. – 19 с.
5. Ігнаткін І. А. Охорона пам'ятників історії та культури : [довідков. посіб.]. – К., 1990. – 180 с.
6. Карпухин О. И. Национальная культура – основа национальной политики государства / О. И. Карпухин // Социально-гуманитарные знания. – 1999. – № 4. – С. 60-73.
7. Каткова Т. Г. Діяльність ОВС України з питань захисту культурної спадщини : адміністративно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Т. Г. Каткова. – Х., 2008. – 20 с.
8. Курило Т. В. Становлення і розвиток законодавства про охорону культурної спадщини України : історико-правове дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Т. В. Курило. – К., 2003. – 20 с.
9. Малімон В. Культурна безпека як мета культурної політики держави / В. Малімон // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2006. – № 4. – С. 222-228.
10. Одайник Б. М. Кримінальна відповідальність за знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Академія адвокатури України / Б. М. Одайник. – К., 2010. – 20 с.
11. Про затвердження Списку історичних населених місць України. Постанова Кабінету міністрів від 26.07.2001 р. № 878 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до публікації в мережі Інтернет : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/878-2001-%D0%BF>.
12. Реалізація державної політики у галузі культури : аналітичний звіт Міністерства культури України за 2014 рік : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до публікації в мережі Інтернет : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/324770>.
13. Скляр М. Про поняття «правовий режим земель рекреаційного призначення» / М. Скляр // Юридична Україна. – 2008. – № 8. – С. 73-74.
14. Фурман Я. В. Основи методики розслідування контрабанди культурних цінностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / КНУВС / Я. В. Фурман. – К., 2009. – 20 с.
15. Хоменко В. Грабіжники з аквалангами / В. Хоменко // Сільські вісті. – 2012. – 10 лип.
16. Хоменко В. Золото гробокопання / В. Хоменко // Сільський вісник. – 2012. – 17 січня.

ACTUAL PROBLEMS OF PROTECTION OF THE ARCHAEOLOGICAL HERITAGE IN UKRAINE

N. Kulinich

Ukraine has a rich historical heritage, a special place which are monuments of archeology. After all, they can tell you about the life and traditions of our ancestors, which certainly contributes to the identity of the nation and ensures sustainable development for present and future generations.

You should pay attention to the fact that Ukrainian land, research scientists in the field of archaeology, is one of the richest in archeological sites among European countries [12]. Today, almost fifteen hundred towns and villages, and more than eight thousand villages in Ukraine have valuable objects of cultural and historical heritage. Only state record is over a hundred and forty thousand monuments, among them 49,8% attractions archeology [11].

The purpose of this publication is to highlight the main problems in the sphere of protection of the archaeological heritage of Ukraine, as well as address specific priorities of improving the legal protection of such heritage.

According to article 3 of the law of Ukraine "On fundamentals of national security of Ukraine" dated 19.06.2003, the cultural heritage of Ukraine is an object of national security as a component of cultural and historical values. About the importance of preservation of monuments of history and culture for present and future generations as an important factor of Patriotic education of citizens, development of national consciousness of the Ukrainian people is reflected in numerous scientific publications [1; 2; 4; 5; 6; 7; 8; 10; 14].

During the years of independence, which was a time of difficult reforms for the Ukrainian society, our country has managed to create a sufficient legal framework for the protection of the archaeological heritage. Thus, there were adopted the Laws of Ukraine "fundamentals of legislation of Ukraine on culture" from 14.02.1992; "On the protection of cultural heritage" dated 08.06.2000; "On export, import and return of cultural values" from 21.09.1999 G.; "On the protection of archaeological heritage" dated 18.03.2004.

The main tasks of the legislation of Ukraine on protection of archaeological heritage are :

- the regulation of social relations in the sphere of protection, study and conservation of archaeological heritage;
- ensuring citizens ' rights to knowledge of the archaeological heritage of Ukraine;
- providing archaeologists-the citizens of Ukraine the right to carry out archaeological research;
- recognition of the authority of the governing bodies in the sphere of protection of the archaeological heritage;
- facilitating implementation of state policy in the sphere of protection, study and conservation of archaeological heritage;
- definition of types of objects of archaeological heritage.
- regulation of property relations concerning objects of archaeological heritage, the rights and obligations of owners and users of monuments of archeology;
- creating the necessary conditions to ensure the protection of archaeological heritage;
- the establishment of a legal framework for the protection, conservation, research of the archaeological heritage;
- definition of criteria for the issuance of open sheets and permits for the conduct of archaeological explorations, excavations, other earthworks on the territory of the archaeological monument, protected archaeological territory, in zones of protection, historical areas of settlements;

legal regulation of financing for the protection and study of archaeological heritage.

The law of Ukraine "On the protection of archaeological heritage" the state regulates the management of archaeological heritage, its research, the rights and obligations of researchers of the archaeological heritage. In legal turnover the notions of "archaeological heritage", "scientific examination of archaeological heritage", "archaeological protected areas" and the like. At the same time, the Law requires the posting of changes to address the ownership of archaeological collections, strengthening of requirements to combat illegal archaeological excavations.

In accordance with the applicable laws of archaeological sites, including those that are under water, including related movable items, irrespective of forms of ownership territory or water body on which they are located, are state property.

One problem is the slow adoption of regulatory legal acts of combating illegal encroachment on cultural values.

A concern that due to lack of control by state Executive bodies, bodies of local self-government are facts of violation of monument protection legislation. During the construction and agricultural work allowed the destruction and devastation unique ancient settlements, in particular Tripoli culture, mounds sforsesco period archaeological monuments of the Cossack era, including Cossack graves, there are cases of predatory destruction of their individuals.

Unsatisfactory work on accounting and passportization of cultural heritage objects, scientific study, classification and state registration, the definition and the inclusion of zones of protection of monuments of draft plan of construction and reconstruction of the cities and towns. It is necessary to strengthen control over observance of requirements of the legislation on the protection of cultural heritage, to attract to responsibility those guilty of the violation, to take strong measures to ensure the preservation of archaeological monuments.

Scientists estimate about 65 thousand archaeological monuments of Ukraine demand the attention of the state. According to the State customs service of Ukraine only for the period of 2013-2014 we have identified 370 cases of illicit trafficking of historical and cultural values, arrested about 4 thousand artefacts worth more than 1 million UAH [12]. In addition, the Security Service and the Ministry of internal Affairs of Ukraine established the facts of abuse of official position by the officials who gave permission for the construction on land of natural reserved Fund and in the locations of monuments of archeology, history and culture. Frequent and unauthorized excavations in the territories of archaeological sites [9].

So, need the protection of law enforcement historical sights of Kirovohrad region, in particular, we are talking about the destruction of burial mounds in Dolinskomu, Represented and Alexandria districts of the region.

In sumshchina "black archaeology" is especially developed. This is due to the significant historic heritage and valuable cultural wealth owned by the region.

In each village Area, according to archaeologists, is "the treasure hunters". These are people who work professionally – follow scientific research, read specialized publications, excavations attracted to foreigners, who supply modern equipment for prospecting. It happens that the "black archeologists" even offer the participants of archaeological expeditions "cooperation" and honest sharing found.

In the last decade has tremendously increased the interest of Ukrainians in the country's history, especially ancient. It is impossible not to be proud of, but some of the citizens of this interest, due to various circumstances (the level of culture, of national identity, of specific relevance to people's property, material wealth), has acquired a peculiar character. They obviously convinced themselves that the degree of their love to Ukraine, patriotism can attest to the number of items of ancient history of Ukraine, is vested on the shelf in your own home or in a personal Museum. In addition, historical values are wealth, favorable investment. So, in Ukraine there is a big layer, even social class collectors who collect archaeological objects. Collect all who have the opportunity. Demand creates supply. On the private collectors earned an army of robbers, whom the press calls "black archeologists". The number of archaeological looters in Ukraine tens of thousands. They Rob the Scythian kurgans, the ancient burials in Crimea, hillforts

and settlements in the entire territory of Ukraine. The number of ruined monuments tens of thousands. Ukrainian collectors are robbers Romania, Moldova, Russia. Collecting has become prestigious both politically and economically. So much so, that these people are not only afraid of the Law, but openly organize exhibitions of stolen property in the prestigious halls of Kyiv (Kiev-Pechersk Reserve Sophia of Kyiv) and the regional centers. Thus declare themselves saviors of the historical heritage. About private collections with indignation speak not only Ukrainian, but also foreign scientists, diplomats, I will never force or tighten Protocol to examine the loot from the people values.

In recent years, "black archeologists" constantly arriving. Actually grew up a new generation of hustlers that adapt to our realities. Only today they are mostly not semicottage in a primitive way and on a professional academic basis.

Tempted by the easy money they study historical maps, armed with metal detectors and often in their hands are real rarities : earrings, rings, necklaces, dishes, household items, weapons – in a word what is on the "black market" has great value. Such a rarity to target buyers in local markets, Antiques, and later in the capital, and even abroad, because Europe and the world know a lot about these values and immediately lay hold of, not shrinking from the origin [15].

A. Fertil notes that this type of business often attached pseudo-historians who are familiar with these or other areas, they take the applicants of the respective object. It happens that the "black archeologists" to work on specific orders, specific "lovers of history" who finds generously pay [3].

Annually increasing army of unauthorized hunters underwater treasures, quite openly over the Internet externally, representatives of various legal firms offer scuba diving excursions that would be illegal underwater hunting trophies, historic and cultural value.

A special attraction for illegal hunters have the city's ancient ports and submerged policies, locations of sunken ships, graveyards, old sailing ships, ancient and medieval cities.

"Black archaeologists" destroy our history actually Rob the monuments inherited from the long history of civilization. They manage to bypass the Inspection of the archaeological supervision of the Department of underwater heritage, they undergo the procedure of compulsory registration of dives. If uncontrolled dive to underwater objects to establish reliable barriers, there is a threat of extinction of antiquities on the black sea coast and not only at small depths [15]. At the same time, the antique markets of Kiev and other cities of Ukraine replenished with the spoils from the depths of the Black sea. All the best buy, almost without trade, domestic and foreign collectors. Incentive for "black archeologists" there is a demand for the objects of the Renaissance, preserved on the seabed. Often there are cases of sale of various weapons.

Through the activities of modern pirates disappearing before our eyes what was stored on the bottom for decades and centuries. In Ukraine, of course there are laws that punish the fans a quick profit. The adoption, on 18 February 2004 the Verkhovna Rada of Ukraine Law "On the protection of archaeological heritage" has changed the article 298 of the criminal code of Ukraine. Now it sets responsibility for illegal carrying out of prospecting works on objects of archaeological heritage, extermination, destruction or damage of objects of archaeological heritage.

In our opinion, one of the conditions of effective work in establishing parathormone activities in the field of archaeology is the cooperation of the Ministry of internal Affairs of Ukraine with the Institute of archaeology of NAS of Ukraine, state bodies of cultural heritage protection, the State service for national cultural heritage and at the level of regional structures.

Urgently need to introduce into the criminal code of Ukraine the term "carboxylato", criminal liability for assisting officials at all levels carboxylic acid, for the use of metal detectors are not registered with the police.

Due to the fact that before paivaniemi land was not held inventory and archaeological monuments not removed in kind, many of them have been in share holdings of the peasants.

This contradicts article 17 of the law of Ukraine "On the protection of cultural heritage", according to which archaeological sites can only be in state ownership.

To remedy the situation it is necessary at the legislative level to develop a mechanism of transfer of land with the monuments of archeology in the lands of historical and cultural heritage, where there is a master plan that specified security zones and the like [13].

It is necessary to ensure compliance with the requirements of the law of Ukraine "On the protection of cultural heritage" with respect to the development and adoption of necessary normative legal acts in the field of archaeology, namely : the regulation "On qualification Board of the archaeological heritage of Ukraine"; Provision "On the qualification document for the archaeological research of the archaeological heritage"; the regulation "On the scientific archaeological examination"; the Regulation "On granting approvals for allocation of land plots to legal entities and individuals by agencies for the protection of cultural heritage"; development of price tag monetary value of archaeological sites; inclusion in government reporting of a separate article "Existence, the state of preservation and use of lands of historical cultural significance"; the definition of lands of historical and cultural significance and include them in Land cadastre of Ukraine; the establishment of the State register of monuments of archeology of Ukraine.

Significant public concern was the issue of the so-called "black archaeology", that is, illegal archaeological excavations, as well as the scope of illegal private collecting of archaeological sites, to say nothing of the even Ukrainian officials.

There is no effective coordination of the activities of the Ministry of internal Affairs, SBU, the Prosecutor General of Ukraine and bodies of protection of cultural heritage in the issues of the shadow economy values in Ukraine, as well as illegal export them abroad.

In the cultural and security activity is not performed the European Convention "About protection of the archaeological heritage" (Valletta, 16.01.1992), which was ratified by Ukraine in 2002. This document, Ukraine has confirmed its agreement to comply with the administrative and scientific procedures for the protection and study of archaeological monuments, has pledged to consider the interests of the preservation of archaeological heritage in the implementation of construction policy in the cities and villages of Ukraine.

So, we can mention the following main problems in the sphere of protection of cultural, in particular archaeological heritage of Ukraine : a) lack of inventory and allocation of archaeological in nature; b) lands which are the archaeological monuments; b) insufficient control over the preservation of the monuments by the authorities, leading to numerous cases of their destruction; g) lack of effective coordination of the activities of the Ministry of internal Affairs, SBU, Prosecutor's office and bodies of protection of cultural heritage in the issues of the shadow economy values in Ukraine, and also export them abroad; g) raspisanie agricultural lands on which a significant portion of archaeological sites, which requires urgent research and a clear definition of borders and modes of use; d) lack of scientifically based methodical recommendations for investigation of criminal offences in the field of trafficking in cultural property.

Among the priorities of improving the legal protection of cultural heritage, in particular towards increasing the responsibility for violation of monument protection works, and strengthening of responsibility for illegal archaeological excavations.

Reference:

1. Akulenko V. I. Stanovlennya i rozvy`tok zakonodavstva pro oxoronu i vy`kory`stannya pam'yatok kul'tury` v Ukrayini (1917-1991 rr.) : dy`s. kand. yury`d nauk u formi nauk. dopovidi, shho vy`konuye funkciyi avtoreferatu : specz. 12.00.01 / AN Ukrayiny`, 1992. – 33 s.
2. Bazelyuk V. V. Kry`minal`na vidpoval`nist` za nezakonne provedennya poshukovy`x robit na ob'yekti arxeologichnoyi spadshhy`ny`, zny`shhennya, rujnuvannya abo poshkodzhennya

ob'ektiv kul'turnoyi spadshhy'ny` : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yury'd. nauk : specz. 12.00.08 / NYuA im. Ya. Mudrogo / V. V. Bazelyuk. – X., 2012. – 20 s.

3. Vertil` O. Chorni spravy` chorny`x arxeologiv / O. Vertil` // Uryadovy`j kur'yer. – 2012. – 19 trav.

4. Gajvorons`ky`j Ye. P. Kontrabanda kul'turny`x cinnostej : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yury'd. nauk : specz. 12.00.08 / NYu AU im. Ya. Mudrogo / Ye. P. Gajvorons`ky`j. – X, 2009. – 19 s.

5. Ignatkin I. A. Oxorona pam'yatny`kiv istoriyi ta kul'tury` : [dovidkov. posib.]. – K., 1990. – 180 s.

6. Karpuxy`n O. Y`. Nacy`onal`naya kul'tura – osnova nacy`onal`noj poly`ty`ky` gosudarstva / O. Y`. Karpuxy`n // Socy`al`no-gumany`tarnye znany`ya. – 1999. – # 4. – S. 60-73.

7. Katkova T G. Diyal`nist` OVS Ukrayiny` z py`tan` zaxy`stu kul'turnoyi spadshhy'ny` : administraty`vno-pravovy`j aspekt : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yury'd. nauk : specz. 12.00.07 / T. G. Katkova. – X., 2008. – 20 s.

8. Kury`lo T. V. Stanovlennya i rozvy`tok zakonodavstva pro oxoronu kul'turnoyi spadshhy'ny` Ukrayiny` : istory`ko-pravove doslidzhennya : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yury'd. nauk : specz. 12.00.01 / T. V. Kury`lo. – K., 2003. – 20 s.

9. Malimon V. Kul`turna bezpeka yak meta kul'turnoyi polity`ky` derzhavy` / V. Malimon // Visny`k Nacional`noyi akademiyi derzhavnogo upravlinnya pry` Prezy`dentovi Ukrayiny`. – 2006. – # 4. – S. 222-228.

10. Odajny`k B. M. Kry`minal`na vidpovidal`nist` za zny`shhennya, rujnuvannya abo poshkodzhennya pam'yatok – ob'ektiv kul'turnoyi spadshhy'ny` : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yury'd. nauk : specz. 12.00.08 / Akademiya advokatury` Ukrayiny` / B. M. Odajny`k. – K., 2010. – 20 s.

11. Pro zatverdzhennya Spy`sku istory`chny`x naseleny`x miscz` Ukrayiny`. Postanova Kabinetu ministriv vid 26.07.2001 r. # 878 [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu do publikaciyi v merezhi Internet : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/878-2001-%D0%BF>.

12. Realizaciya derzhavnoyi polity`ky` u galuzi kul'tury` : anality`chny`j zvit Ministerstva kul'tury` Ukrayiny` za 2014 rik : [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu do publikaciyi v merezhi Internet : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/324770>.

13. Sklyar M. Pro ponyattya «pravovy`j rezhy`m zemel` rekreacijnogo pry`znachennya» / M. Sklyar // Yury`dy`chna Ukrayina. – 2008. – # 8. – S. 73-74.

14. Furman Ya. V. Osnovy` metody`ky` rozsliduvannya kontrabandy` kul'turny`x cinnostej : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yury'd. nauk : specz. 12.00.09 / KNUVS / Ya. V. Furman. – K., 2009. – 20 s.

15. Xomenko V. Grabizhny`ky` z akvalangamy` / V. Xomenko // Sil`s`ki visti. – 2012. – 10 ly`p.

16. Xomenko V. Zoloto grobokopannya / V. Xomenko // Sil`s`ky`j visny`k. – 2012. – 17 sichnya.